

Marija Mihevc
Gimnazija Vič, Ljubljana

LIKOVNE SPODBUDE SLOVENSКИH LIKOVNIH UMETNIKOV V GLASBENO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU

(povzetek doktorske disertacije)

Doktorska disertacija osvetljuje številne povezave, ki vznikajo na področju glasbene in likovne umetnosti in se lahko, kot povsem konkretne medpredmetne povezave, manifestirajo pri glasbenem vzgojno-izobraževalnem procesu, konkretno pri pouku glasbe v gimnaziji. Na področju likovne umetnosti so v ospredje postavljena dela slovenskih slikark in slikarjev, ki se na glasbo navezujejo tako ikonografsko kakor tudi stilno, oblikovno, idejno, portretno ipd. Na temelju raziskovanja ugotavljam, da je bilo v Sloveniji v preteklosti zaznati precejšnje navezanost slikarjev na glasbeno področje. V obdobju od leta 1908 dalje, ki ga obravnavam, je opazna kontinuiteta povezanosti slikarstva in glasbene ustvarjalnosti, tako s strani slikarjev, ki v tem prednjačijo, kakor tudi skladateljev.

Poglobljena kvantitativna analiza je pokazala, da učbeniška gradiva, namenjena glasbenemu pouku v gimnaziji, ne odsevajo tega stanja, saj se njihova grafična podoba raje nasloni na fotografsko gradivo (boljše povezave so v učbenikih za glasbo, ki so namenjeni osnovnim šolam).

Glavni del je namenjen obravnavi likovnih spodbud slovenskih likovnih umetnikov v glasbenem vzgojno-izobraževalnem procesu, pri čemer sem se omejila predvsem na področje gimnazije. Tako sem sistematično prikazala uporabo umetniških del; med njimi so predvsem slike kot vizualni pripomočki z umetniško vrednostjo pri različnih tematskih sklopih pouka glasbe. Ta dodana vrednost prispeva h kvalitetnemu in medpredmetnemu podajanju snovi, k večji integraciji učnih vsebin, kar je v luči kurikularne prenove zelo zaželeno, učitelji pa s tem v pedagoški proces vpeljujejo tudi interdisciplinarnost. Učitelj glasbe v gimnaziji pri svojem snovanju celoletnega dela posamezne tematske sklope izbira po lastni presoji, v disertaciji pa so obravnavani zgolj tisti, ki z vizualnimi spodbudami omogočajo konkretno medpredmetno navezovanje na likovno umetnost.

Kot svojevrstna vizualizacija ob hkratnem poslušanju glasbe lahko deluje že sama notna slika. Sem sodijo predvsem grafično zasnovane partiture skladateljev 20. in 21. stoletja, ki so svojo invencijo realizirali z grafičnim izražanjem. Nekatere izmed grafičnih partitur se približajo vrednosti likovnoumetniških stvaritev. Pri njihovi obravnavi iščejo dijaki povezavo med grafično

ponazorjenim potekom glasbe in njeno slušno podobo. Grafično umetniške podobe partitur so značilne predvsem za dela, ki sodijo v okvir tako imenovane »Augenmusik« oziroma glasbe za oči, pri čemer namenjajo skladatelji grafični kvaliteti zapisa glasbe vsaj tolikšno (če ne večjo) pomembnost kot slušnemu učinku. Njihovi avtorji se večinoma odrekajo tradicionalnemu glasbenemu zapisu, za izvedbo svoje glasbe pa si izmišljajo tudi nekatere nove (predvsem grafične) simbole, ki jih poustvarjalcem obširno razložijo v pripadajočih legendah.

Zaželeno je, da bi likovne spodbude v izbranih tematskih sklopih dijakom pomagale na poti doseganja zastavljenih ciljev, okrepile zanimanje za učno vsebino, jih spodbujale k večplastnemu razmišljanju, jim s primerjavami olajšale razumevanje (na primer zakonitosti pri gradnji glasbenih oblik) ter nenazadnje pomagale pri pridobivanju izobrazbene širine. Na kvaliteto pouka in z njim povezanega znanja pa poleg različnih vrst spodbud vpliva predvsem stopnja lastne aktivnosti dijakov v učnem procesu. Pomembnen vpliv pa imajo tudi različni stili poučevanja, s katerimi se mora soočiti vsak učitelj ob zavedanju, da tudi na ta način vpliva na doseganje ravni znanja dijakov. Poudariti je treba, da sicer že tako kompleksno poučevanje glasbe v luči medpredmetnih povezav zahteva od učitelja obvladovanje ne samo svojega strokovnega področja, ampak sega preko okvira glasbene umetnosti. To pa seveda pomeni, da mora učitelj preprežati nadgrajevati svojo izobrazbeno širino.

Pomemben del moje razprave zavzema stilna ter idejnotematska primerjava med slovensko likovno in glasbeno umetnostjo, dopolnjena z analizo posameznih elementov, ki so si po svoji idejni naravnosti sorodni. Obširnejša primerjalna analiza teh dveh področij je na Slovenskem novost, predvsem na glasbenem področju pa nekatere stilne usmeritve še niso povsem dorečene. Takšni odprti primeri se pojavljajo predvsem v sodobnejših stvaritvah, najbolj dvomljiv pristop pa je zaznati ob analizah in obravnavah postmodernističnih struj. Za ta del primerjav sem navezala osebne stike z ustvarjalci, ki pa so v pogovorih odkrivali, da se sami v veliki meri izogibajo klasifikaciji svoje umetniške ustvarjalnosti. Deskriptivna metoda je izpostavila številne možne povezave med posameznimi elementi z glasbenega in likovnega področja; na drugi strani pa je zaznati tudi nekatere probleme: vseh elementov na področju glasbe se ne da primerjati z likovnimi elementi; likovna obdobja ne sovpadajo vedno z glasbenimi; glasbena in likovna obdobja v Sloveniji večinoma ne sovpadajo z evropskimi obdobji; pri nas se niso pojavile vse likovne smeri iz Evrope – ni kubizma (razen nekaterih detajlov v delih posameznih slikarjev), ni dadaizma; prav tako pri nas tudi ni vseh evropskih glasbenih smeri, denimo minimalizma (izjema so posamezna dela A. Kumarja in M. Lazarja); izrazoslovje se pomensko razlikuje – modernizem v slikarstvu je bil najprej impresionizem nato pa abstraktna umetnost (prelom s figuraliko), v glasbi pa modernizem pomeni ekspresionizem (prelom s tonalnostjo); v posamezni stroki pa se lahko pri opredeljevanju pomenskega

obsega in izraza posameznega stilnega obdobja pojavi tudi terminološka nejasnost.

Kulture ne moremo razumeti parcialno. Muze umetnosti si podajajo roke ter se medsebojno plemenitijo. Nam pa ostane poslanstvo, da mladim vtakemo željo po znanju, saj še vedno velja humanistična misel »Artem non odit nisi ignarus«, samo neuk človek ne mara umetnosti.

Zagovor: 13. januarja 2011 na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani.